

OMSKÆRING

OMSKÆRING

Og hvad debatten siger om os
og vores værdier

Verner Møller

© Forfatteren og Syddansk Universitetsforlag 2020
Sats og omslag: Dorthe Møller, Unisats
Trykt af Specialtrykkeriet Arco

ISBN 978 87 408 3295 2

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Det betyder f.eks. at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Copydan Tekst og Node.

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

www.universitypress.dk

INDHOLD

INTRODUKTION	9
KAPITEL 1	
DANSKE OMSKÆRINGSDEBATTER I DET 21. ÅRHUNDREDE	15
Debatten i 2012: Kjeld Koplev mod Anders Jerichow	17
Debatten i 2008: Martin Krasnik mod Else Guldager	21
Debatten i 2003: Forbud mod pigeomskæring	26
KAPITEL 2	
HVAD VI TALER OM, NÅR VI TALER OM OMSKÆRING	31
Pigeomskæring	31
Drengomskæring	33
En hellig voldshandling	38
Definitions kampen	43
KAPITEL 3	
OPRINDELSER, BETYDNINGER, BEGRUNDELSER	47
Guds glemsomhed eller redaktionel skødesløshed	48
Forlægget	52
Omskæringens indtog i amerikansk lægepraksis	56
KAPITEL 4	
AKTUELLE ARGUMENTER FOR OG IMOD RETTEN TIL DRENGEOMSKÆRING	65
Retten til selvbestemmelse	66
Beskyttelse mod ukontrolleret illegal omskæring	71

Beskyttelse af minoriteters ret til at praktisere deres religion, traditioner og kultur	74
Retten til kropslig integritet	77
Et ubetydeligt indgreb	82
Et forbud vil tvinge jøder til at forlade Danmark	85
Sundhedsmæssige fordele	86
Amerikanerne gør det også	89
Æstetik – At ligne sin far	92

6	KAPITEL 5	
	PIGEOMSKÆRING – NOGET HELT ANDET?	97
	Fornægtelsen af ligheder mellem pige- og dreng omskæring	99
	Pigeomskæring i Amerika	102
	Modstanden mod ”kvindelig genital lemlæstelse”	105
	Infibulation og seksuel tilfredsstillelse	107
	Kulturimperialisme	111
	Et dansk eksempel	114
	KAPITEL 6	
	DRENGE OG DYR	117
	Vi skal herske over dyrene	120
	Forbud mod kupering af grisehaler	122
	Forbud mod at kupere hundehaler og klippe hundeører	124
	Dyrebeskyttelse – et civilisatorisk fremskridt	128
	KAPITEL 7	
	RELIGION VERSUS FORNUFT	131
	Eksempler på den minimale risiko	133
	Omskæring og vuggedød – et kontroversielt studie	137
	Rationalitetens fremmarch	140
	Metzitzah b’peh	147

KAPITEL 8	
IRRATIONALITETENS RENÆSSANCE	153
Det religiøse instinkt	156
Civiliseringens undertrykkelse og menneskets formbarhed	161
Sandsynlige konsekvenser af et omskæringsforbud	163
Religionernes alliance	166
Længslen efter frihed for selvstændighed	169
KAPITEL 9	
INGEN UDSIGT TIL FORBUD I DANMARK	173
Sagen i satirisk belysning	175
Signild Vallgårdas forsvar for retten til omskæring	178
Det Ethiske Råds officielle udtalelse	181
EFTERSKRIFT	187
En anderledes forståelseshorisont	188
LITTERATUR	190
NOTER	202

INTRODUKTION

En sygeplejerske står med spædbarnet i favnen. ”Nogen spørgsmål?” lyder det fra lægen. ”Nej” svarer moren, der står i døråbningen ind til operationsstuen. I næste klip ligger barnet afklædt på lejet. Bleen, der ligger løst ovenpå drengen, fjernes. Penis og den endnu ikke helede navle kommer til syne. Moren står ved barnets hoved og holder en sut i munden på det. ”Sørg for at han er ordentlig fastspændt”, beordrer lægen, inden han begynder at spritte penis af som forberedelse til bedøvelsen. ”Vi vil ikke have, at han bevæger sig. Det gør det meget vanskeligere.” Så tager lægen fat i spidsen af penis og stikker sprøjten med bedøvelsesvæske ind ved penisroden. Barnet skrider. Bedøvelsen skal lægges rundt om roden. Så efter bedøvelsen er sprøjtet ind i venstre side, drejer han nålen under huden rundt om roden over i højre side og sprøjter igen. Bevægelsen får drengen til at skrigere højere. Drengen fortsætter med at græde, efter bedøvelsen er injiceret og nålen trukket ud, men roligere end før.

Jeg lider med drengen. Jeg kender den bedøvelse. Da jeg var 11 år gammel, var jeg med mine forældre på besøg hos nogle venner og var så uheldig, at min lynlås fangede min forhud, da jeg lignede op efter toiletbesøg. Jeg kunne ikke få den fri. Der var ingen vej uden om at gå ind og sige, hvad der var sket. Min far gik med mig ud på toilettet og forsøgte forsigtigt at lirke den fri, men det gjorde ondt, og den sad uhjælpeligt fast. Der var ikke andet for end at sige farvel til værterne og tage på skadestuen.

Jeg kom ind på operationsstuen og lagde mig på bordet. Lynlåsen blev klippet fri af buksen. Jeg spurgte, om jeg kunne blive bedøvet. Foruden sygeplejersken var der to læger til stede. Den ene mente ikke, man kunne bedøve i det område. Den anden sagde, at det kunne man godt og forklarede, hvordan han havde lært, bedøvelsen skulle lægges. Jeg fik nålen stukket ind ved roden, den blev vendt og drejet tilbage rundt om roden og taget ud. Det var møgubehageligt. I dagene efter blev roden blå, siden gulgrøn, og den var øm flere dage efter. Oplevelsen indprentede sig i min hukommelse, så jeg aldrig har været i nærheden af at køre lynlåsen fast igen.

Til gengæld mærkede jeg ikke, at tangen befriede forhuden for lynlåsens greb. Måske havde det været mindre smertefuldt at lade lægen ordne det med tangen uden bedøvelsen. Den tanke slog mig, da jeg med ro i sindet fortsatte med at se YouTube-videoen, i forvisning om at drengen ikke ville mærke yderligere ved indgrebet.

Mens lægen gør operationsinstrumenterne klar, sutter drengen kraftigt på sin sut og græder afdæmpet. ”Så kammerat, nu kommer den del, alle hader mest. Det er koldt,” siger han, og smører barnet ind i jod fra navlen og ned på lårene. Barnets gråd tager med det samme til i styrke. Om det er på grund af kulden eller smerten ved at blive rørt på penis så kort tid efter injektionen, er ikke til at sige. Uanset hvad er drengens gråd umiskendelig. Han er ikke tilpas. Det bliver ikke bedre, da to kirurgiske klemtænger til at trække den yderste forhud ud fra glans klemmes om den sarte hud. Og værre, da lægen presser tangen, der skiller forhuden fra glans, ind mellem de to klemmer og hele vejen ned over penishovedet som forberedelse til saksen. Efter huden er løsnet, kommer saksen. Barnet græder højlydt, mens kirurgen uanfægtet fortæller, hvad han gør. Da huden er klippet igennem i et snit fra toppen, krænger han huden af glans, der nu er blottet og blodrød. Barnet skriger voldsomt. ”Ingen bryder sig om den del”, siger lægen medfølede. Men det holder ikke op. Skrigeriet fortsætter, mens penis spændes fast i et apparat, som skal sikre, at der ikke skæres forkert. Det fortsætter, mens huden skæres af, og den tråd, der skal stoppe blødningen, sættes. Først da det hele er overstået, er det som om, bedøvelsen virker. Barnet ligger helt stille, med sin fritskårne glans. Klippet er forbi (Crazy World Tuber 2017).

Omskæringsdebatten er dukket op med jævne mellemrum i løbet af den seneste snes år, og den er interessant for os alle, fordi den om noget drejer sig om os, hvem vi er, hvad vi er, hvilke værdier vi har, og hvilke værdier vi som samfund vægter. Spørgsmål som bliver mere påtrængende, i takt med at samfundet i globaliseringens tidsalder bliver stadig mere broget. Jeg antager, at især forsvarere af retten til omskæring efter at have læst den indledende beskrivelse af, hvordan det foregår, vil tænke, at mit ærinde med bogen fra begyndelsen har været at tale imod omskæring. Det var det ikke. Jeg havde ingen aktier i sagen. Jeg har i de seneste år undervist og forsket i kropskultur med særligt fokus på grænser for retten til at bestemme over egen krop. Det var i den forbindelse, jeg tog spørgsmålet om omskæring op. Jeg ville udfordre mine studerende med en diskussion af emnet. Jeg vidste, at befolkningsmajoriteten ifølge meningsmålinger går ind for et forbud, og forventede, at de studerende ville hælde i samme retning. For at rokke ved den forhåndsopfattelse søgte jeg på internettet efter

en film, der viste, hvordan det foregik under bedøvelse og ordnede forhold på et hospital. Den første, jeg fandt, var den ovenfor beskrevne instruktionsvideo. Jeg indrømmer gerne, at jeg blev rystet over de pinsler, barnet gennemgik bedøvelsen til trods. Videoen fik mig til at spekulere over, hvorfor noget, som i den grad kunne vække mit ubehag, af andre opfattes som lige så selvfølgeligt som at få klippet navlestrengen eller få prikket hul på hælen umiddelbart efter fødslen for den første blodprøve. Ja, at nogen ligefrem gør det til en fest.

Jeg viste klippet for mit hold, efter vi først havde diskuteret spørgsmålet ud fra en tekst, der forklarede de religiøse forudsætninger for indgrebet. Reaktionen var uventet. Det kom ikke bag på mig, at nogle blev anfægtet af barnets skrig og hørligt vandede sig. Men jeg havde ikke forventet, at det ville virke så voldsomt, at en kvinde rejste sig og gik grædende ud, og at andre mentalt forlod rummet ved at kigge ned i bordet foran sig. Da klippet var forbi, kom kvinden tilbage og undskyldte, at hun var gået. Hun var gravid og kunne bare ikke klare det, sagde hun. En af drengene, der havde været længst fremme i skoene i diskussionen til fordel for retten til omskæring, sagde, at han følte sig som en idiot efter at have set, hvordan det foregik. Episoden gjorde det tydeligt, at blandt folk, for hvem omskæring er en fremmed praksis, opstår der spontant empati med det lidende barn. Men det gør der øjensynligt ikke hos dem, der praktiserer den. Eller hvis de føler med barnet, føler de åbenbart, at dets lidelse er nødvendig og retfærdiggjort af et højere formål. Derfor kan man ikke som udenforstående alene på grund af sit eget ubehag og medfølelse med barnet fremture, at omskæring skal forbydes. Man bliver nødt til at undersøge sagen nærmere. Se på baggrunden. Lytte til begrundelserne og vurdere argumenterne for og imod, før man kan tage rationelt stilling til spørgsmålet. Bogen er derfor skrevet med en ambition om at kvalificere debatten ved at besvare spørgsmålene:

Hvad er omskæring, og hvorfor praktiseres den?

Hvad er argumenterne for og imod?

Hvad vil et forbud mod drenges omskæring betyde, og er der udsigt til det?

Første kapitel giver indblik i problemstillingen ved nedslag i nogle af de centrale danske debatter om emnet siden årtusindskiftet. Kapitel 2 gør rede for, hvad omskæring er, og kaster et kritisk blik på den måde, forsvarere og modstandere af retten til omskæring hver især italesætter fænomenet på for at bane vej for en dækkende og præcis sprogbrug. Kapitel 3 giver et historisk rids af fænomenet ved at se på omskæringens oprindelser og

betydninger både som rituel og medicinsk praksis samt på de skiftende begrundelser, der i tidens løb er givet for den. I kapitel 4 vendes blikket mod nutiden, hvor konsistensen og kvaliteten af standardargumenterne for og imod omskæring – identificeret i en række eksemplariske debatindlæg om sagen – bliver analyseret. Kapitel 5 tager derpå fat i et markant stridspunkt i debatten, nemlig hvorvidt drenges omskæring er noget helt andet end pigeomskæring, som forsvarerne af drenges omskæring hævder, eller om den i princippet er det samme, som modstanderne påstår. Et andet spørgsmål, som jævnligt dukker op i debatten, er, om den voksende modstand imod omskæring afspejler antisemitiske og islamofobiske strømninger i tiden. Det er i sagens natur vanskeligt at motivgranske, men kapitel 6 forsøger at besvare spørgsmålet ved at se på en anden markant strømning i form af den tiltagende modvilje mod at påføre dyr unødvendig smerte og vævstab. Kapitlet sandsynliggør, at noget andet og mere fundamentalt end modvilje mod minoriteter er på spil. Hvad konflikten drejer sig om, er emnet for de to næste kapitler. Heri bliver debatten identificeret som en kamp mellem verdslige værdier med rod i 1700-tallets oplysningsidealer på den ene side og på den anden side sakrale værdier, hvis rødder er flere tusind år gamle. Kapitel 7 giver en række eksempler på uforligeligheden og konflikten mellem de to værdiuniverser og viser, hvor ubegribeligt omskæringsritualet er for en moderne rationel betragtning. Herefter diskuteres i kapitel 8 irrationalitetens styrke og den moderne verdens vanskeligheder ved at holde behovet for irrationelle tilværelsestolkninger i skak. Endelig forklarer bogens afsluttende kapitel 9, hvorfor der ikke er udsigt til noget forbud mod drenges omskæring i Danmark.

Før udgivelse sendte forlaget manuskriptet til fagfællebedømmelse hos to bedømmere, om hvem jeg ikke ved andet end, at de er professorer med speciale i henholdsvis religion og medicin. Deres problematiseringer, forslag og kommentarer er jeg taknemmelig for. Hvor jeg ikke har ændret teksten i overensstemmelse med deres råd, har jeg angivet og diskuteret deres indvendinger i fodnoter.

Et spørgsmål, som blev rejst, angik min egen position. Den ene bedømmer påpegede, at det ”første og største problem er”, at min ”insisteren på at være ’uden aktier i sagen’ ikke er helt troværdig. Analyserne, det kritiske blik, de definatoriske framings [...] er helt evident i omskæringsmodstandernes favør. Forfatteren kan lige så godt deklarerer, at han mener, at argumenterne mod omskæring er de mest konsistente.” Det gør jeg hermed. Men den mening er blevet formet undervejs. Da jeg gik i gang med bogen og i nutidsform skrev, hvad jeg nu har ændret til datid, at formålet med bogen ikke var at tale imod omskæring, og at jeg ingen aktier havde i sagen,

vidste jeg ikke, hvad jeg ved nu. Jeg tilstræbte fra begyndelsen neutralitet, hvilket foranledigede et kritikpunkt, som den anden bedømmer rejste: ”Det er bemærkelsesværdigt, at bogen ikke ét sted nævner den uden sammenligning mest velkendte og bedst artikulerede omskæringskritiker i Danmark, nemlig overlæge Morten Frisch fra Statens Serum Institut. Frisch har gennem årtier skrevet talløse debatindlæg, har været udsat for hårdhændede personangreb og er desuden den eneste, som mig bekendt har publiceret original forskning om de mulige sundhedskonsekvenser af ikke-medicinsk drenges omskæring.”

Da jeg begyndte at sonde terrænet, var Morten Frisch det første navn, jeg hæftede mig ved. Samtidig blev jeg opmærksom på debattens uforsonlige modpoler repræsenteret ved de to interesseorganisationer Intact Denmark, som arbejder for indførelse af et universelt forbud mod omskæring af børn under 18 år, og Circuminfo.dk, der arbejder lige så indædt imod et sådant forbud. Lige så tydeligt det var, at Morten Frischs forskning bekom Intact Denmark vel, lige så tydeligt var det, at Frischs navn virkede som en rød klud på mennesker i omskæringsforsvarernes lejr. Udover at forske i de mulige sundhedskonsekvenser af ikke-medicinsk drenges omskæring er Frisch, som bedømmeren rigtigt påpeger, også en markant deltager i debatten og agiterer for samme sag som Intact Denmark. Jeg så, at der blev sået tvivl om Frischs forskningsresultater, og hans integritet blev beklippet; ikke kun af Circuminfo.dk og ligesindede debattører, men også af seriøse medier som Danmarks Radio og Weekendavisen. For neutralitetens skyld valgte jeg derfor at udsætte mig selv for det benspænd at se bort fra Frischs bidrag til debatten. Måske var det en dårlig beslutning. I hvert fald er den tilsigtede virkning væk, nu navnet er nævnt.

Under arbejdet med bogen har jeg udover kyndige fagfællebedømmelser, fået råd og nyttig kritik fra studerende og andre kolleger. Deres vilje og lyst til at diskutere emnet har virket ansporende for skriveprocessen og har også givet anledning til at reflektere over mit analytiske udgangspunkt, som det fremgår af efterskriftet. En særlig tak skylder jeg min amerikanske kollega John Gleaves for at have delt sine erfaringer fra sit hjemland med mig. Og mine mangeårige samarbejdspartnere Ask Vest Christiansen og Rasmus Bysted Møller for endnu engang at have engageret sig i mit arbejde, som var det deres eget. Tak skylder jeg også min hustru Gerda Nørrelykke Møller, som udover at have korrekturlæst manuskriptet har bistået med sin lægefaglige viden. Endelig skylder jeg tak til forlagsdirektør Martin Lindø Westergaard for sin vilje til at antage et manuskript om et så kontroversielt emne og for at have påtaget sig redigeringen af det.